

- (Silphidae) // Syst. Entomol. – 1982 a. – Vol.7. – P. 249 –264.
16. Wilson D. S., Knollenberg W. G. Food discrimination and ovarian development in burying beetles (Coleoptera, Silphidae, Necrophorus) // Ann. Entomol. Soc. Am. – 1984. – Vol.77, № 2. – P. 165 – 170.
17. Roussel J.P. Recherches sur la diapause de *Necrophorus fossor* Er.// Bull. Soc. Zool. France. – 1965 a. – T. 90, № 1. – P. 67-88.
18. Roussel J. P. Recherches experimentales sur la diapause de *Necrophorus fossor* Er.//C. R. Acad. Sc. Paris, -1965 b. – T. 260, № 24. – P. 6452 –6454.

Parhomenko O.V.

VITAL CYCLES OF DEVELOPMENT BEETLES (COLEOPTERA, SILPHIDAE) OF THE FAUNA OF UKRAINE

Experimental data on peculiarities of beetles (Silphidae), their daily and seasonal activity, fertility of females, periods of laying the eggs, development of preimaginal stages are investigated.

The terms of awaking of the beetles from winter diapause are determined.

Peculiarities of burying beetles' behaviour in different stages of their life cycle are examined.

Надійшла 30.11.2007 р.

УДК 599.74(477.46)

Н. С. Ружіленко

Канівський природний заповідник
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
м. Канів, Черкаської області, 19000

ФАУНА ТА ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЇ ХИЖИХ ССАВЦІВ ПРИБЕРЕЖНИХ ДІЛЯНОК ДОЛИНИ Р. РОСЬ

Долина р. Рось, хижі ссавці, екологія

Річка Рось є однією з крупних приток Дніпра. Нами була досліджена на території Черкаської області (Канівський, Черкаський райони) її нижня частина від с. Михайлівка до гирла в місці впадіння в р. Дніпро поблизу села і хутора Хрещатик. Розміщений в гирлі Росі о. Плавучий (верхня частина Кременчуцького водосховища) видовженої форми є своєрідною межею між р. Рось та р. Дніпро. На правому березі Росі знаходяться 4 населені пункти сільського типу, а на лівому березі річки – поодинокі будівлі навпроти с. Гута Михайлівка. Найбільш низинна заплавна частина долини Росі досягає найбільшої ширини в 3,5 км між с. Гута-Михайлівка та с. Хрещатик. Місцями поблизу р. Рось розробляються городні наділи.

Комплексні дослідження видового складу, просторового розміщення, чисельності та щільності населення хижих ссавців прибережних ділянок долини р. Рось ще ніким не проводилися. Саме це і становило мету нашої роботи.

Матеріал і методика досліджень

Нами протягом 2002-2006 рр. проводились фрагментарні дослідження прибережних ділянок долини р. Рось, а також заплавного о. Плавучий. Дослідженнями здебільшого охоплені ділянки вздовж правого берега Росі. Обстеження о. Плавучого нами проведено в осінній період 2002-2003 рр. На інших ділянках долини р. Рось обліки тварин проводили в зимовий та ранньовесняний періоди

2004-2006 рр. На правому березі долини Росі спостереженнями охоплено лінійні ділянки природних біотопів завдовжки 10,0 км, а на лівому березі – 5,2 км.

Обліки чисельності хижих ссавців проводили за слідами на сніговому покриві та на піщаних відмілинах берегової смуги о. Плавучого методом ідентифікації слідів згідно розроблених нами методик [2,3,4]. За розмірами відбитків слідів визначали стать і вік тварин. Проводили вивчення місць проживання окремих видів хижаків. Визначення довжини облікованих маршрутів та площі обстежених ділянок проводили на картосхемі області.

Чисельність та щільність населення хижих ссавців визначені лише для окремих пройдених відрізків, чи площ обстежених територій долини р. Рось.

Результати дослідження та їх обговорення

Видовий склад і просторовий розподіл хижих ссавців

На дослідженій території виявлено 8 видів хижих ссавців. Серед них окремі види (борсук, лисиця звичайна), лише заходять в долину р. Рось в пошуках їжі а інші проживають постійно (єнотовидний собака, куниця кам'яна, ласка, горностаї, видра річкова та норка американська). На межі чагарників та галявин на досить відокремлених ділянках оселяється ласка. В місцях зростання верби білої та осоки перестійного віку вздовж берегів та в глибині заплави групами зустрічаються поселення куниці кам'яної. Здебільшого, на ділянках зростання чагарникової рослинності з аморфи кушової та шелюги, зареєстрований горностаї. Видру річкову та норку американську відзначено майже вздовж всієї прибережно-водної смуги.

На лівому та правому берегах р. Рось кількість зареєстрованих наземних видів хижих ссавців та щільність їх населення дещо відрізняється: більша видова різноманітність хижаків та вища щільність населення видів спостерігається на правому березі річки. Мабуть, це пов'язано з меншим різноманіттям біотопів на лівому березі Росі, де чагарникові ділянки незначної ширини змінюються на відкриті низинні пустирі та підвищення з фрагментарними ділянками штучних насаджень сосни віком до 40 років. Водночас на правому березі Росі до просторих лучних заплавок ділянок в окремих місцях порівняно близько підходить борова тераса з насадженнями сосни середнього віку. Більшу площу з правого боку р. Рось займають чагарники з вербами та осоками стиглого та перестійного віку, хоч і тут місцями майже до самого берега підступають порівняно молоді соснові насадження віком до 40 років.

Особливості територіального поселення хижих ссавців

Лисиця звичайна (Vulpes vulpes L.) постійно полює в прибережній частині р. Рось. Місць поселень цього хижака поблизу берегів Росі нами не знайдено. Як тимчасове сховище в ранньовесняний період 4.03.2006 р. дорослий самець лисиці звичайної використовував верхню нежилу нору бобра. Нами відзначене комплексне використання лисицею однієї і тієї ж території за рахунок коливання періодів активності у різних особин. Так, в зимовий період 1996 р. ми почергово спостерігали на правому і лівому берегах переважно різні особини лисиці звичайної, причому з лівого берега всі лисиці переходили для годівлі на правий берег. Проте, не виключено, що нами не були точно простежені на період обліків у 2005 р. місця переходу окремих особин лисиці по льоду на лівий берег Росі при слідуванні маршрутом на певній відстані від берегової смуги в місцях з чагарниковими заростями. Порівняно з лівим берегом, на правому березі Росі в 2006 р. ми реєстрували за слідами високу зустрічність мишоподібних гризунів та землерийок (часто на полювання в цих самих місцях повітряних хижаків вказували відбитки їх крил). Окремі особини лисиці звичайної в пошуках корму до 4-х разів переходили по льоду з одного берега на інший через Рось.

Розподіл *куниці кам'яної (Martes foina Erxl.)* в природних біотопах на прибережних заплавок територіях Росі залежить від віку та кількості верби білої і осоки чорного – основних сховищ в денний період та виведення молодяку. Поблизу населених пунктів частина популяції куниць веде напівсінантропний спосіб життя, тобто проживає почергово в населених пунктах та в природних біотопах. За межами населених пунктів цей хижак поселяється в місцях зростання осоки та верби білої перестійного віку і полює здебільшого вздовж берегів річки. Як і для попереднього виду, для куниці кам'яної в зимовий період встановлено факт почергового виходу на полювання окремих особин. Так, тварини-резиденти з правого берега Росі були активні переважно в дні з досить сприятливими погодними умовами, а тварини з лівого берега переходили на годівлю на правий берег

Росі в несприятливі погодні умови і поверталися по льоду в той же день назад. Ряд зарубіжних авторів при стеженні за куницею методом радіотелеметрії відзначали, що з метою економії енерговитрат в зимовий період по кілька днів не залишали своїх сховищ куниця кам'яна [8], тхір чорний [7,9]. Перерви між полюваннями у куниці лісової В.І. Абеленцев [1] мотивує як наслідки попереднього успішного полювання звірків.

Колоніальні поселення ласки (*Mustela nivalis* L.) за слідами на правому березі р. Рось зареєстровані в околицях с. Гута-Михайлівка, хутора Хрещатик біля ґрунтової дороги і поблизу озера, а на лівому березі – неподалік окремих будівель с. Гута- Михайлівка. Звертає на себе увагу те, що у відокремлених поселеннях ласки були наявні особини обох статей, а їх знаходження на значній відстані один від одного, очевидно, пов'язано з низькою чисельністю цього виду в природі. Поселення тварин здебільшого розміщені поблизу чагарників на порівняно відкритих ділянках.

Горностаї (*M. erminea* L.) за слідами відзначений лише на правому березі р. Рось. Місця реєстрації горностая, здебільшого, знаходились серед чагарників як поблизу берега Росі, так і біля заток з заростями очерету (між хутором Хмільна та базами відпочинку). Окремі особини горностая полювали на певній відстані один від одного, іноді їх мисливські ділянки накладалися. В одному випадку поблизу хутора Хрещатик в густих чагарниках було зареєстровано за слідами одночасно 3 особини горностая. В двох випадках горностаї був зареєстрований в сосняках (заплава поблизу дамби від с. Гута-Михайлівка і по краю борової тераси поблизу с. Хрещатик).

Місця поселень видри річкової (*Lutra lutra* L.) і норки американської (*Mustela vison* Schr.) залежать від крутизни берегів, складу деревостану та чагарникової рослинності по берегах річки. Як показує напрям виявлених нами слідів тварин, не скрізь видра слідує вздовж русла річки, іноді вона прямує до вигинів річки по суходолу прямолінійно. Не виключено, що видра і в зимовий період здійснює міграційні переходи в інші водні біотопи. Так, 22.02. 2005 р. нами відзначені сліди видри в протилежний бік від напрямку Росі відразу за околицями с. Гута Михайлівка.

Видра річкова знаходить сховища в бобрових норах, проте жилі нори видри ми спостерігали і під корінням вивернутих дерев на крутих берегах о. Плавучий.

Норка американська місцями рівномірно, а місцями фрагментарно заселяє обидва береги Росі. Сховищами для норки американської частіше служать розмиті ніші під корінням дерев та чагарників по берегах річки, а також старі нори бобра. Нами на о. Плавучий 5.11. 2004 р. виявлений факт, коли в жилу нору видри річкової під корінням осока, крім слідів видри, вели сліди і норки американської.

На крутих поворотах Росі місця придатні для проживання норки американської та видри цілком відсутні протягом 200-600 м через те, що один з берегів стає надто пологим, а інший – обривистим. Проте, ці ділянки річки використовуються тваринами обох видів для годівлі і саме ці ділянки є своєрідними межами окремих лінійних поселень норки американської, а, можливо, і видри річкової.

Зважаючи на незначну ширину р. Рось, особини обох видів, які проживають на протилежних берегах, використовують для годівлі спільні ділянки, що особливо помітно за слідами в нестійкий період льодостану.

Єнотовидний собака (*Nyctereutes procyonoides* Gray.) в заплаві Росі зареєстрований лише на о. Плавучий. Вздовж берегів Росі на інших ділянках цей вид не виявлений.

Сліди борсука (*Meles meles* L.) знайдені нами восени 2004 р. в нижній частині дамби між с. Гута- Михайлівка та с. Хрещатик. Очевидно, що борсук заходить в долину Росі з борової тераси, де наявні його поселення.

Острівні угруповання хижих ссавців

На о. Плавучий зареєстровано 5 видів хижих ссавців: 2 види родини Canidae (лисиця звичайна і єнотовидний собака) і 3 види родини Mustelidae (куниця кам'яна, видра річкова, норка американська).

Лисиця звичайна поселяється в норах серед шелюжників неподалік берегової смуги, а полює фактично на всьому острові. Таке ж використання території характерно і для єнотовидного собаки, проте виводкові нори цей хижак виринає самостійно на підвищенні серед відкритих лук і розміщені вони неподалік одна від одної. Свої нори єнотовидний собака використовує тимчасово. Підрослий молодняк разом з дорослими тваринами переходить на проживання в зарості очерету, які тягнуться впродовж усіх досить звивистих внутрішніх берегів острова. Тут же на переходах в прибережних деревостанах з чагарниками зустрічаються спільні вбиральні цього хижака.

ЗООЛОГІЯ

Куниця кам'яна здебільшого заселяє дупла перестійного віку верби білої, окремі дерева якої досягають в діаметрі 2 м. Також ці тварини можуть проживати і в самостійно виритих норах. Так, одне з таких жилих поселень було знайдено нами на о. Плавучий 16.09.2003 р. на підвищенні серед вологих лук [5].

Чисельність та щільність населення хижих ссавців

В долині Росі досить чисельними видами серед наземних видів хижих ссавців є лисиця звичайна і куниця кам'яна, а серед напівводних – видра річкова і норка американська (табл. 1, 2).

Наземні види

Більш висока чисельність лисиці звичайної була відзначена в 2005 р на правобережній частині долини р. Рось. Як показали останні результати обліків, в обстежених біотопах спостерігається тенденція до зниження чисельності самок лисиці звичайної. Очевидно, це пов'язано зі змінами структури популяції даного виду. Причини коливання статей в природних популяціях лисиці звичайної до кінця не з'ясовані. Не виключений вплив в останній рік досліджень антропогенного чинника.

Таблиця 1.

Чисельність та щільність населення наземних видів хижих ссавців
в зимово-весняний періоді в долині р. Рось (2005-2006 рр.)

Назва виду	Рік	Правий берег		Лівий берег		Окол. х. Хрещатик, екз.	Щільність, екз. на 1 га
		екз.	Щільність, екз. на 1 км	екз.	Щільність, екз. на 1 км		
Лисиця звичайна	2005	11	1,7	х	х	3	2,0
	2006	5	1,3	4	0,8	х	х
Куниця кам'яна	2005	18	2,7	х	х	10	6,7
	2006	7	1,8	9	1,7	х	х
Ласка	2005	=	=	х	х	6	4,0
	2006	3	0,8	2	0,4	х	х
Горностай	2005	9	2,3	х	х	6	4,0
	2006	1*		-	-	х	х

Примітка: х – обліки не проводилися

* – неповні обліки

Найбільш повні дані чисельності куниці кам'яної нами були одержані під час обліків 12.03.2005 р. за маршрутом хутір Хрещатик – с. Гута Михайлівка. Поблизу хутора Хрещатик на площі біля 1,5 га нами було обліковано 10 екз. куниці кам'яної. Серед них 3 особини були зареєстровані вздовж берега р. Рось, де зростають старі верби та осоки, інші тварини полювали віддалік від берега поблизу затоки, де також зростають верби та осоки. Сліди 4-х особин (40%) вели до споруд людини в населеному пункті. Причому лише одна куниця протягом ночі вийшла і повернулася назад в населений пункт, сліди інших куниць або лише вхідні (2 особини) або лише вихідні (1 особина). Це вказує на те, що, так звані, синантропні куниця в природних біотопах можуть залишатися в денний час у тимчасових сховищах. До синантропних куниць можна віднести і тих тварин, які обліковані між с. Хрещатик та х. Хрещатик (3 екз.) та поблизу с. Хрещатик в сосняках середнього віку (2 екз.). В природних біотопах між с. Хрещатик та с. Гута Михайлівка було зареєстровано 18 особин куниці кам'яної. Скрізь в природних біотопах куниця кам'яна проживає на ділянках зростання осоки та верби білої. Нерідко тут зростає верба біла з діаметром стовбура у 1,5 м. В невеликих за площею острівного типу осокірниках було зареєстровано 4 і 3 особини, а в осокірниках лінійного типу – 11 екз. куниці кам'яної. Ділянки полювання сімейних груп куниць частково перекривалися. Окремі особини куниці кам'яної переходили як з лівого берега на правий, так і навпаки. Одні тварини з природних біотопів переходили в населені пункти, інші – з природних біотопів в подібні біотопи на протилежному березі річки.

На лівому березі р. Русь, поблизу мосту, на віддалених околицях хутора Хмільна 28.02.2006 р. дві особини куниці кам'яної, майже відразу від берега, перейшли у лінійного типу вербняка стиглого та перестійного віку вздовж проїжджої частини дороги (перпендикулярно берегам р.Рось). Проте, більшість зареєстрованих тварин цього виду слідували вздовж берегів річки, поблизу знаходилися і їх сховища.

В окремих поселеннях ласки було обліковано від 2 до 4-х особин. Поселення цього хижака є фрагментарними і знаходилися вони, здебільшого, на значній відстані один від одного (до 6 км) на правому березі річки і на найближчій відстані в 100 м між поселеннями цих звірків на протилежних берегах р. Рось. Це вказує на дуже низьку чисельність ласки на дослідженій території. Щільність ласки на правому березі р. Рось вдвічі вища, ніж на лівому березі (табл. 1), що пояснюється різницею кормової бази на цих ділянках.

Від с. Гута Михайлівка в сторону с. Хрещатик вздовж Росі на відстані 4 км 22.02. 2005 р. було обліковано 9 особин. горностая і ще 1 особина горностая була зареєстрована на межі пустиря та лісового масиву в нижній частині дамби. Всього на площі близько 20 га обліковано 10 особин горностая. Щільність населення виду становила 5 особин на 10 га.

Максимум чисельності горностая нами був встановлений 11.03.2005 р. між хутором Хрещатик і базами відпочинку. На площі близько 1,5 га за слідами на снігу було обліковано 6 особин горностая. Щільність населення горностая в даному випадку становила 4,0 особин на 10 га.

Частково обліки чисельності єнотовидного собаки нами проведені на заплавному о. Плавучий. На піщаних укусах верхньої частини острова з боку р. Рось 6.11. 2004 р. було обліковано близько 5 особин цього хижака однієї сімейної групи. Проте, фактична чисельність єнотовидного собаки на цьому острові становить не менше 3 сімей, що нами було відмічено за кількістю поселень 16.09. 2003 р.

Напівводні види

Восени (5-6.11.2004 р.) вздовж берегової смуги о. Плавучий на піщаних укусах від Росі було обліковано 13 особин видри. Серед них самки з приплодом становили 69,2% (4 самки з 1,1,1 і 2 малятами). Щільність населення видри річкової вздовж о. Плавучий (3,2 км) становила 4,1 особин на 1 км берегової смуги.

Чисельність та щільність населення норки американської на обстеженій ділянці р. Рось є досить високими (табл. 2). Як вважає Д.В. Терновський [6], найбільш оптимальні умови для проживання норки американської переважно в долинах нижньої течії невеликих річок.

В осінній період вздовж берега о. Плавучий від Росі 5-6.11. 2004 р. було обліковано ~8 особин норки американської. Щільність населення норки становила 2,5 особин на 1 км берегової лінії. На наш погляд, фактична чисельність норки американської була набагато вищою, ніж нами виявлена, оскільки на лінійних відрізках русла місця її поселень на крутих берегах знаходилися під водою і нами не були обліковані.

Таблиця 2.

Чисельність та щільність населення напівводних видів хижих ссавців в прибережно-водних біотопах долини р. Рось (2005-2006 рр.)

Назва виду	Рік	Загальна кількість, екз.	Правий берег		Лівий берег	
			екз.	Щільність, екз. на 1 км берегової лінії	екз.	Щільність, екз. на 1 км берегової лінії
Видра річкова	2005	5	5	1,3	x	x
	2006	4	x	x	4	0,8
Норка американська	2005	15	15	3,8	x	x
	2006	12-14	x	x	12-14	2,3-2,9

Примітка: x – обліки не проводилися

Особливості використання кормових ділянок угрупованнями хижих ссавців

Методом ідентифікації слідів було досліджено, що в долині р. Рось окремими наземними видами хижих ссавців (лисиця звичайна, куниця кам'яна) використання наземного життєвого простору вздовж обох берегів відбувалося спільно. Напівводні види хижих ссавців (норка американська, видра річкова) спільно використовували кормову базу водного середовища, проте ці види, в основному, реєструвалися неподалік від своїх сховищ.

Поняття індивідуальної території для цих видів на даних територіях є відносним. На вже "зайнятих" територіях "транзитні" тварини полюють в періоди відсутньої кормової активності тварин-"резидентів". Тобто, різні періоди кормової активності серед представників одного і того ж виду дозволяють: уникати прямої конкуренції, повніше використовувати наявні харчові ресурси, компенсувати недостатні кормові ресурси тваринам-резидентам бідніших територій. Подібні коливання циклів активності нами відзначені і для інших груп тварин. Так, періоди наземної активності ласки і полівок співпадали, а горностаї в цей час переважно полював під снігом.

Антропогенний вплив

Антропогенний вплив на популяції ссавців в районі долини Росі проявляється в різних напрямках:

1. Порівняно з минулими роками посилилася несанкціонована рубка окремих дерев осокора та верби білої більшого діаметра, що призводить до зменшення місць поселень, насамперед, куниці кам'яної і горностая та їх виживання в період високих паводків в заплаві Росі. На нашу думку, потрібно повністю заборонити вирубку дерев та чагарників в долині Росі.

2. Забудова берегів Росі, з одного боку, призводить до витіснення з постійних місць проживання тварин, а, з іншого боку, стає проблематичним охорона рідкісних червонокнижних видів ссавців (видра річкова, горностаї). Типовий приклад – гирло р. Рось поблизу о. Плавучий. На правому березі долини Росі навпроти о. Плавучий майже суцільним рядом по берегах наявні забудови з підпорядкуванням приватним мисливським господарствам, приватні дачі заможних людей, бази окремих навчальних закладів. Більшість приватних забудов охороняється також собаками, які у вечірній час легко проникають і за межі територій, що охороняються.

4. Період відсутності промислу на хутрових хижих тварин закінчився (1999-2004) і нами в останній рік досліджень на окремих ділянках долини Росі зареєстровано факти постановки великої кількості петель на ряд видів мисливських тварин, в тому числі і хижих. Особливо привабливими браконьєрськими осередками є території на поворотах р. Рось з великою кількістю чагарникових заростей. Нами в окремих місцях було знято водночас до 30 браконьєрських петель. Тобто, винищення тварин на таких територіях може бути масовим.

5. Велику небезпеку для напівводних тварин становить період нересту риби. Як нам стало відомо, коли браконьєри виставляються сітки для вилову риби одночасно по всій ширині і глибині річки (!).

Висновки

Долина р. Рось досить багата як за видовим, так і кількісним складом хижих ссавців, серед яких червонокнижні види (горностаї, видра річкова) є чисельними.

Щільність населення окремих видів хижих ссавців (куниця кам'яна, горностаї, видра річкова, норка американська) залежить від зростання в долині р. Рось деревної та чагарникової рослинності. Більшість видів наземних видів хижих ссавців спільно використовують в зимовий період кормову базу обох берегів річки. Вихід на полювання транзитними особинами відбувається асинхронно з особинами-резидентами, що потрібно приймати до уваги при обліках хижаків.

Антропогенні чинники можуть призводити до суттєвих змін чисельності та просторового розподілу цієї важливої групи ссавців. Тому, заплавні території долини р. Рось, в тому числі і заплавні острови, потребують охоронного статусу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абеленцев В.И. Лесная куница. Украина и Молдавия – В кн.: Соболь, куницы, харза. Размещение запасов, экология, использование и охрана. – М.: Наука. – 1973. – С. 186-193.
2. Ружіленко Н.С. Методика обліку та вивчення структури популяцій хижих ссавців за слідами (родина Mustelidae) //Вісник Львівського університету. Серія біологічна. – 2002. – Вип. 30. – С. 35 - 41.

3. Ружіленко Н.С. Модифікована методика обліку ссавців на певних площах //Проблеми збереження ландшафтного, ценотичного та видового різноманіття басейну Дніпра. Зб. наук. праць. До 75-річчя заповідника "Михайлівська цілина". СумДПУ ім. А.С.Макаренка. – 2003 а. – С. 153-155.
4. Ружіленко Н.С. Методика обліку та вивчення структури популяцій деяких видів хижих ссавців за слідами (Родина Canidae) //Вісник Львів. ун-ту. Серія біологічна – 2003 б. – Вип. 32. – С. 134-138.
5. Ружіленко Н.С. Биотопическое распределение и условия проживания куницы лесной (*Martes martes*) и куницы каменной (*Martes foina*) на пойменных островах Каневского природного заповедника //Биоразнообразие. Экология. Эволюция. Адаптация. Матер. юбилейной научной конференции, посвящ. 180-летию со дня рождения Л.С.Ценковского. Г. Одесса, 28 марта-1 апреля 2003 г. – Одесса, 2003 в. – С. 140.
6. Терновский Д.В. Биология куницеобразных. – Новосибирск: Наука, 1977. – 280 с.
7. Baghli A., Verhagen R. Home ranges and movement patterns in a vulnerable polecat *Mustela putorius* population //Acta Theriologica. – 2004. – 49 (2): 247-258.
8. Skirmirson K. Untersuchungen zum Raum-Zeit-System freilebender Steinmarder (*Martes foina* Erxleben 1777) //Beitrag zur Wildbiologie. – 1986, 6: 1-200.
9. Weber D. The ecological significance of resting sites and the seasonal habitat change in polecats (*Mustela putorius*) //Journal of Zoology. – London, 1989. – 217: 629-638.

Ruzhilenko N. S.

FAUNA OF PREDATORY MAMMALS OF SHORE LOT VALLEY RIVER ROSS

The results of current research of species, the spatial placing and number of the predatory mammals shore of lot valley near mouth of a river were lay out in the work first. The original methods of accounting mammals was used at current of the predatory mammals. They allow determine age and sex of mammals for size of tracks.

The predatory mammal spatial distribution on the territories of research are heterogeneous. Some species of the predatory mammals reside in shore of lot Ross are constantly (raccoon dog, stone marten, weasel, stoat, European otter and American mink), other species call only for feeding (red fox, European badger). The majority species of the predatory mammals put on the valley Ross fragmentary. The American mink and European otter were registration during almost everyone of the shore-water biotop. Among of land species of the predatory mammals the red fox was registration constantly along of the shores of the river. Fragmentary isolated the settling of the weasel are connected with very low number of the species. The raccoon dog live solely on the island Plavuchiy.

The facts of density population of the predatory mammals on the line routes and on the separate areas were quite. The stone marten number depended on area and type placing of the group trees. The more density population of this species was in line type group trees compare with island condensing type. The predatory mammal number was more on the right shore. This explain are different the stock of food. The very number of stoat, stone marten, American mink and European otter was mark on the separate of line piece or areas.

For the first time the different periods activity of animals-residence and the transit animals were displayed on identify of the tracks by common use the shore areas. That fact taking into consideration necessary in the period accounting of mammals.

The particular attention was allotted possible consequence on the populations antropogeny influence with the purpose of security grouping of the predatory mammals.

Надійшла 27.03.2007 р.